

**OBS 2 sidor yttrande + 2 sidor
ett PM inför uppföljningsmöte**

Borgholms kommun / Miljö- och Byggnadsnämnden
Box 52
387 21 Mörbylånga

9 oktober 2022

Yttrande över samrådsversionen av Översiktsplan 2040 (ÖP2040)

Ölands naturskyddsförening har fått möjlighet att lämna yttrande på ÖP2040 och vill härmed framhålla följande synpunkter.

Föreliggande kommentarer berör mest naturvård i vid bemärkelse, dvs biologi och resursförvaltning, särskilt vatten. Flera personer från styrelsen för Ölands naturskyddsförening har varit involverade i författandet av synpunkterna.

P.g.a. en ständig tidsbrist är synpunkterna i huvudsak tämligen översiktliga, men ibland med exempel från specifika fall, vilka kan vara vägledande för andra fall. Det finns också risk att det föreligger brister vad avser språk och struktur, detta yttrande görs på beviljad ”övertid”.

Det föreliggande dokumentet ÖP2040 är överlag välskrivet och begripligt, oftast med klara definitioner och förklaringar, möjligen känns texten lite upprepande. Den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) känns dock mest som en återgivning av ÖP-n, och kommenteras nästan inte vidare här.

Vid en kommande ”exploatering” ska ju en detaljinriktad MKB, med en ordentlig inventering av naturvärden göras. Ett generellt problem är att vid detaljplanläggning har man kommit så långt i processen att en betydande risk föreligger att planerna inte kan stoppas. En ytterligare komplikation är att exploatören, som ju (väl?) ska betala MKB-n, inte godkänner en MKB som går emot dennes planer, och vägrar betala om kommunen inte godkänner föreliggande MKB, som alternativt kan vara alltför otillräcklig, det blir alltså en slags utpressningssituation. En lösning skulle kunna vara att i ÖP-n lägga in tydligare reservationer att ”där och där kan vi inte tillåta...”, av följande skäl.... Liknande texter finns förvisso i föreliggande ÖP, men borde utvecklas. Detsamma kan gälla förorenade områden.

Förvisso är en ÖP ett ganska översiktligt dokument, och är inte bindande, men likväl torde läsaren, och handläggaren (i nästa steg), i många lägen önska att texten vore mer konkret vad avser potentiella områden för det ena eller andra syftet. För såväl akvatiska som terrestra fall:

- Var menar man att det ska beaktas/åtgärdas si eller så?
- Och kopplat till detta ett Varför?
- Vad kan förväntas?
- Konflikter med andra intressen, eller andra svårigheter?
- Kan andra ”bonuseffekter” erhållas?

I flera texter finns begreppet ”(natur)kilar” alltså mindre ytor, kanske ganska smala. Om detta är rätt uppfattat, så menar vi att detta inte räcker som ett framgångsrikt naturvårdsinstrument, deras värde är nog mest estetiskt. För goda effekter på biologisk mångfald och ekosystemtjänster behövs större sammanhållna ytor, utan fragmentering.

I Samrådshandlingen sid. 21 och 24 samt i MKB-n sid. 39 fjärde punkten, poängteras vikten av spridningsstråk och obrutna biotoper. Mot detta strider uppgiften på ÖP sid. 45 att man redan verkar ha tagit beslut att kunna föreslå att tillåta en stor mängd bostäder i Borge hage norr om

Borgehagevägen från ”korsningen” ner mot Rom. Detta skulle ytterst allvarligt bryta kontinuiteten av ädellövskog från Slottet till Halltorp. Här räcker inte med att en ”kil” mellan bebyggelse på ömse sidor av densamma, den kommer snart att påverkas och slitas sönder. Detta som ett exempel på motsägelser i synen på vad som ÄR viktigt vad avser ekosystemfunktioner. Se även vår skrivelse till Miljö- och Byggnadsnämnden 2021-10-20.

Det är bra att det stora skogsområdet NF19 avses ”sparas” (sid. 45), men ännu bättre om det får fortsätta ner till Åkerby hylta, och gärna längre, vilket behöver behandlas mellan kommunerna.

Den tänkta omfattande expansionen för bostäder söder om Rälla Tall är alltför stor, vi föreslår att bara halva ytan exploateras.

För Byxelkrok föreslås alltför mycket av bebyggelse på de fortfarande obebyggda naturområdena i samhället, vi föreslår att ta bort sådana planer för merparten av områdena SB 1, 3, 4, 6, 8, 10, 13, 14, 15 och 19, alltså de blir kvar som ”gröna” i samhället.

Även om naturreservat oftast är Länsstyrelsens bord, hade det varit bra med dessa inritade på kartorna, och med lite utförligare kommentarer. Finns kommunala naturreservat, eller planer på?

Det nämns att ett kulturmiljöprogram för kommunen behövs, men likaledes behövs ett kommunövergripande naturmiljöprogram. Detta inte minst när nu MKB-n på sid. 57 framhåller att ÖP-ns effekter riskerar att bli negativa. Hur ska detta motarbetas?

Begreppet ”naturturism” borde kunna ersättas av ”ekoturism”, särskilt om man menar om att sådan verksamhet ska kännetecknas av hållbarhet och stor hänsyn till natur och resurser etc. Öland har en enorm potential i detta avseende, men det behövs nog ett kommunövergripande ekoturismprogram, och en grupp som går igenom alla utvecklingsmöjligheter och behov; leder, besöksströmmar, övernattningmöjligheter av olika slag, måltider och kunskapsförmedling etc.....

Detta gäller i synnerhet den förväntade omformningen av Sveaskogs ekopark Böda till en nationalpark. Detta är givetvis inte nära förestående, men det kommer, och då behöver kommunen var beredda att förverkliga en mängd liknande tankar och behov.

Sjöar och våtmarker ska ge vattenkvarhållande effekter och grundvattenbildning, men var, och ungefärligt bidrag från t.ex. Amunds mosse.

Ett antal våtmarker har redan anlagts, främst vid kusten, och fler bör det kunna bli, men var? Just våtmarker får ju en mängd goda effekter, inte bara tekniska utan kan gynna även breda(re) samhällsintressen, t.ex. ett återskapande av Långbro mosse.

Kopplat till detta hade det varit värdefullt med på kartorna inritade avrinningsområden.

Vatten behandlas oftast liktydigt med havsmiljöer och dess ekologiska funktioner, eller mängd sötvatten/dricksvatten, vi saknar insikten att man bör värna sötvatten även för sin egen skull, dess biologi och ekosystemfunktioner.

Ett par detaljmärkningar

ÖP sid. 37, rad 14: Eftersom ”naturliga förutsättningar” inte är detsamma som ”natur”, bör det senare ordet ersätta det förra, likställt med ”kultur”.

MKB sid. 36 rad 6: ordet ”under” ska nog vara ”över”...

För Ölands Naturskyddsförening

Färjestaden dag som ovan

Jan Herrmann

Jan Herrmann

Ordförande

Ölands Naturskyddsförenings (ÖN) synpunkter på ÖP2040, i korthet

– inför möte med Leon Hansson 3 februari

Resultat av ÖN-diskussioner mellan Börje Ekstam, Jan Herrmann och Stina Nilsson, varvid Jan höll i pennan, tillika är ordförande i ÖN.

ALLMÄNT

Dokumentet är välskrivet och har oftast en bra struktur (men se ang. nästa stycke om ekosystemtjänster), många fina ambitioner och ”vackra ord”, men vi saknar konkretion, dvs mer utvecklande (och förpliktande) texter om hur kommer man vidare till löftenas måluppfyllande? Vad ska göras? Vilka planinstrument ska användas? Inte bara hänskjuta allt sådant till detaljplaneringsfasen. Hur ser beslutsgången och organisationen ut för att försäkra sig om detta? Sådana skrivningar kan lämpligen komplettera på en mängd sidor (t. ex. 104, 108, 116, 120 m. fl.) där ordet ”riktlinjer” anges, men lämnar läsaren i ett ”var, när, hur, varför...”, men kanske inte i detalj vilka metoder.

Bra (flera små) avsnitt om ekosystemtjänster på några ställen, men detta borde, liksom en del annat, dvs hela sid. 98-111 komma innan detaljerna på sidorna som nu finns innan, 98-111 är ju förutsättningar för det som nu är sidorna innan. Kanske en ”övergripande handlingsplan för ekosystemtjänster”? Problemet är väl dock att kunskapsutvecklingen vad gäller funktioner och mätbarhet är rätt svag; från vackra ord till mätbarhet....?

Ang. Prioriteringar: Var finns bryendet om naturen för sin egen skull? Inte bara naturen som en resurs för oss.... Etik och estetik? Givetvis lite kopplat till ekosystemtjänster.

På sid 30 nämns behovet av ett kulturmiljöprogram. Men finns det ett övergripande naturmiljöprogram då? Eller naturvårdsprogram...

Det finns mängder av skyddade områden, genom länsstyrelsens försorg, men vad vet vi om dessa åtgärders betydelse för skydd av arter, biologisk mångfald eller ekosystemtjänster, det är kanske utanför skyddade ytor som avgör? Ett rimligt samarbetsprojekt mellan kommun och länsstyrelse.

Vad sägs om ”kommunarter”, dvs att kommunen förbinder sig att verka för att berörda extra noga tar ansvar för överlevnad av kommunarter?

Mellan tätorter och fokusområden, finns diskussioner om fysisk planering om dessa ytor? Vi kan kalla dem ”landet”, dessa är viktiga både för naturvård och ekosystemtjänster. Dessa sistnämnda aspekter måste bringas att kunna samexistera med (hållbart) brukande, se t. ex. Mittlandsprojektet, som nu drivs av Länsstyrelsen (Susanne Forslund). Vad säger kommunen och ÖP om dessa ytor, den helt dominerande andelen av Öland? Ett exempel: området norr om V10 (sid. 45) är viktigt för vattenförsörjning, men inget om detta på kartan, men OK på sid 112. Fler ex. finns!

Cykelleder och anpassning för cykling bör lyftas fram och ges bättre prioritering, allmänt nödvändigt i framtiden, som i alla kommuner, men speciellt för Öland, en stor lockelse! Naturen framträder mer genom att kunna nås!

Upphävande av strandskydd – när /vad motiverar? Vi önskar en skarp och restriktiv inställning!

Vindkraft; ställningstaganden från kommunen??? Hänsyn till NIMBY (”skymmer min utsikt”)?

För några år sedan fanns planer på en enorm trafikplats/-cirkus vid Algutsrum, tagandes stora ytor i anspråk, och dessbättre skrotad, verkar det i alla fall. Eller? Dyliska monster ska inte behövas, på bekostnad av jordbruksmark.

DETALJER (men likväl viktiga), ref. specifika sidor

Sid 19 Vatten i landskapet: ny/återskapande av våtmarker bromsar emission av växthusgaser, där finns mycket stor potential att bromsa av sådana gaser. MEN: Återvätning kan ju hamna i konflikt med byggnationsplaner, pga f.d. våtmarker, om än nu torrlagda.

Sid 21 Ang. konceptet ”Samband natur” – ? sid 25 säger att de BÅDE är (potentiella) kontakter mellan befintliga naturområden. OCH ska kunna knyta naturen till bebyggda områden. Detta verkar motsägelsefullt.... HUR ska dessa samband bli ”mer gröna”?

Sid 29 Här eller på andra ställen finns kanske skäl att fundera på om mindre bebyggelse och bevarade bystrukturer, kan gynnas av att gynna lokalt värmenät av att gasproduktion sker just lokalt, från gödsel m.m., och sådan gas kan vara mindre ren, än fordonsgas.

Sid 41-42 Om/när Sveaskogs Ekopark Böda blir nationalpark...? Den kommer! Kanske bör nämnas på sid 99? Framförhållning? Kommer att kräva infrastruktur, markinnehav, stöd åt entreprenörer och andra näringsidkare m.m.

Sid 45 Ang. byggnadsplanerna på ”Borgehage fälten” (SB36) bör bebyggas bara i de östra delarna = max ner till den nord-sydgående korridoren, mer än så vore förödande för den lilla rest av natur som är kvar, samt rekreation, se ÖN-skrivelsen 2021. Planbeskedet? Ty detta går starkt emot LONA-studien.

- Ingrid Klefbäck-klagan på H-E Sjövall, utdikning m.m. av skogsområden m.m. söder om nedre delen av Borgehagevägen – kollas, ev. utreda tills med Staffan A. Ev. inte ÖP-disk.

Sid 63-64 Är det verkligen bra att släppa Djupviksområdet till mer permanentboende? VA? Påverkan på stranden, erosion?

- Bra att Lofta mosse utpekas som värdefullt och ska skyddas, och det gäller nog även dess roll i (grund)vattentillgång nedströms österut?
- Knisa mosse då? Koppling till Lofta mosse?

Sid 64-65 Den vackra kustvägen från Alvedsjö till Byrum slits av många turister och där boende. En strid pågår mellan de som vill belägga med ”bioasfalt”, andra vill ha IMT40, innehållande PAH, starkt giftigt. Lst avråder, men kommunen verkar bifalla ”IMT-folket”, står i strid med artskyddsdirektivet och andra EU-lagar. Vi önskar att kommunen förbjuder, men ej ÖP-ärende?

Sid 69 ff. Borgholm .....???? Mer fr Börje? Inga nya naturområden att skydda? (”ändrad”)

Sid 89 Rälla: byggnadsplanerna på SB42? Borde i stället bli NR

Sid 99 ff. Landskapstyper – Börje: är dessa OK, eller bör kompletteras?

Sid 104 Nämnas gäddfabrikerna?

Sid 123 Strategi för friluftsliv och naturturism (eller ekoturism) behövs verkligen, med genomtänkta förslag på utvecklingsvägar....strukturer som gynnar detta etc...

Sid 127 Riktigt dåligt inga direktbussar mellan kommunerna, byte i Kalmar!!! Lobbya på KLT!

MKB-n

MKB:n verkar vara mest upprepningar och referat från samrådsdokumentet, men finns där, från Sweco, egna ställningstaganden och bedömningar, fältstudier?

SMÄRRE KOMMENTARER, kanske anledning att beakta...

Sötvatten saknas faktiskt i de globala 2030-målen, möjligen underförstått i mål 14 (Hav och marina resurser), men eg. inte. Och nr 15 (Ekosystem och Biologisk mångfald) andas ju mer land...

”Hav och kust” behandlas för sig, bredvid/parallellt med ”natur”, som om havet inte är natur...???

Dessutom hänvisar vi till ÖN:s yttrande inskickat 9 oktober!